

Kamp for frigjøring eller likestilling?

//

//]]]]> //]]]>

BOKUTDRAG: Kvinnebevegelsen på 1970-tallet rommer mange motsetninger. Noen ville kjempe mot den undertrykkende kjernefamilien, der kvinner måtte stå til disposisjon for menn og barn, og ønsket seg et radikalt nytt samfunn. Andre ville kjempe for å gi kvinner formelle og reelle rettigheter på linje med menn. Det pågikk hele tiden intense diskusjoner mellom de ulike kvinnepolitiske organisasjonene og internt i organisasjonene. En av de mest grunnleggende motsetningene gikk mellom å kjempe for frigjøring eller for likestilling. Paradoksalt nok var likestilling, et av ordene som vi i dag forbinder sterkt med kvinnebevegelsen på 1970-tallet, et av de begrepene mange i kvinnebevegelsen kjempet sterkt imot.

Salongen har gleden av å publisere et utdrag fra antologien [Da det personlige ble politisk](#) . Teksten er hentet fra innledningen til redaktør Hilde Danielsen.

Den nye kvinnebevegelsen er i ettertid blitt koblet tett sammen med den norske statsfeminismen og verdien om kjønnslikestilling. Det er derfor viktig å understreke at den var en selvstendig sosial bevegelse med egne mål uavhengig av velferdsstaten. Begrepet om statsfeminisme ble utviklet på 1980-tallet for å skildre båndene som ble etablert mellom den brede kvinnebevegelsen og staten.¹ Den nye kvinnebevegelsen kjempet først og fremst for frigjøring av kvinnene, og i mindre grad likestilling. Likestillingsbegrepet festet seg i offisiell ordbruk fra begynnelsen av 1970-tallet, da likestilling ble et felt for politisk styring, lovgivning og institusjonsbygging i den norske velferdsstaten (Nagel 1995:37). Utover 1970-tallet ble det også et begrep i mediene og generelt brukt i offentligheten. Mens sosialistiske aktivister hadde snakket om kvinnespørsmålet, hadde kvinnesak vært det liberale begrepet. Kvinnekamp og kvinnefrigjøring ble de mest brukte betegnelse på hva kvinnebevegelsen drev med.

Likestilling ble brukt som et skjellsord av mange kvinneaktivister, da det ble oppfattet som en forskjønning av stygge realiteter. Ord som kvinnekamp og undertrykking ble betraktet som mer presise. Mange feminister jobbet hardt mot innføringen av likestillingsloven i 1978 fordi de mente den i for liten grad utgangspunkt i kvinners situasjon. Dessuten ville loven i førsteutkastet forby egne kvinneorganisasjoner. Boken *Juss og juks*, som nok var representativ for mange kvinneorganisasjoners syn på likestillingsloven, ble skrevet som en protest mot det forfatterne opplevde som reformisme (Dahl m.fl. 1975). Både sosiologen Runa Haukaa og historikeren Anne-Hilde Nagel har pekt på at kampen mot likestilling forente den nye kvinnebevegelsen, sett i forhold til både tidligere kvinneorganisering og andre kvinnepolitiske retninger i samtiden.

Likestillings dilemma er at mannen lett blir norm også i kvinners kamp for rettferdighet og

frigjøring. For å bøte på dette ønsket kvinnene å utvikle sin egen kamp, på egne premisser. Nettopp ønsket om å endre premissene for samfunnets organisering lå bak samlingen rundt frigjøring som det avgjørende kravet. Likestillingstanken ble utskjelt for å løpe kapitalismens ærend, for å bygge opp om det bestående samfunn: Hvis bare kvinner fikk samme rettigheter og muligheter som menn, ville alt ordne seg. Slike ideer ble oppfattet som reformistiske.

Lesbiske feminister kritiserte likestilling for å være et begrep som gjorde det heteroseksuelle til en naturlig norm og som førte til at kvinnekamp ble snevret inn til å dreie seg om heteroseksuelles kamp. De mente at målet om likestilling resulterte i at spørsmål om alternative livsformer forsvant ut av fokus. Spørsmål om likestilling kom da også til å dreie seg om kvinners og barnefamiliers mulighet til å kombinere lønnsarbeid med omsorg for barn både praktisk og økonomisk.

I ettertid er det begrepet likestilling som har festet seg som det mest brukte ordet for å beskrive forsøk på å motvirke urettferdighet basert på kjønn. Enkelte har påpekt at den nye norske kvinnebevegelsen gikk fra å være revolusjonær til å bli reformistisk (Nagel 1995). Troen på at menneskelig frigjøring var mulig, var en enormt viktig drivkraft i de sosiale bevegelsene på 1960- og 70-tallet. Denne framtidstroen ble etter hvert kraftig svekket. Mange forlot sine revolusjonære idealer. Det er samtidig viktig å ha i mente at både bevegelsen, velferdsstaten og samfunnet endret seg i løpet av de ti intense årene bevegelsen varte. Enkelte krav som ble ansett som urealistiske ved inngangen til 1970-tallet, ble rent faktisk oppfylt i løpet av relativt kort tid gjennom velferdsstatens utvidelser og kvinners inntreden i formelle politiske fora. Revolusjonære og radikale synspunkt ble slik sett normalisert.

Noter

¹ Se mer om dette i Hernes 1982 og Holst 2009.

Litteratur

- Dahl, Tove Stang, Kjersti Graver, Anne Hellum og Anne Robberstad (1975): *Juss og juks*. Oslo: Pax Forlag AS.
- Hernes, Helga (1982): *Staten – Kvinner ingen adgang?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Holst, Cathrine (2009): *Hva er feminisme*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Nagel, Anne-Hilde (1995): «Politiseringen av kjønn: Et historisk perspektiv». I: Raaum, Nina C. (red.): *Kjønn og politikk*. Oslo: Tano.

//]]]> //]]>

Bok: Da det personlige ble politisk – Hilde Danielsen (red.)